

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 96/2020

Kylien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla nousee paikallisuudesta

Nieminen Kalle, Välijärvi Satu, Virkkula Outi

2.12.2020 ::

Kylien kehittämisen erityispiirteenä on paikallisuuteen perustuminen, jolloin kylistä puhutaan usein paikallisyhteisöinä. Kehittäminen koskee hyvinvoinnin kaikkia osa-alueita. Pohjois-Pohjanmaalla kylätoimintaa on paljon ja se näyttäytyy monella eri tavalla. Hankkeista on tullut tärkeä väline kehittämiseen ja ne ovat monin paikoin jo vakiintunut toiminnan muoto. Hankkeilla pyritään pysyviin myönteisiin muutoksiin hyvinvoinnissa ja sitä kautta vaikuttavuuteen.

KUVA 1. Kylätapahtuma on iloinen tilaisuus myös lapsille. Myönteisessä hengessä saadaan samalla tärkeää tietoa turvallisuusasioista (kuva: Jyrki Vesa, ©maaseutuverkosto)

Johdanto

Kylätoiminnasta käytetään lukuisia määritelmiä. Sitä luonnehtivat vapaaehtoisuus ja tavoitteellisuus. Toiminta kylillä pyrkii olemaan yhteen kokoavaa ja yhteishenkeä luovaa, ja siihen liittyy yleisesti talkootoiminta. Tavallisesti jokin yhteiseen elämään liittyvä uhka, kuten kyläkoulun lakkautus, voi nostattaa vahvasti yhteishenkeä. ^[1] Kylien toiminta erottuu muusta vapaaehtoistoiminnasta siinä, että se on kokonaisvaltaista käsittäen elämän koko kirjon. Se ei rajaudu tiettyyn harrastukseen tai jonkin rajatun asian eteenpäin viemiseen. Paikallisena toimintana siinä näkyy myös sitoutuminen alueeseen. ^[1] ^[2]

Kylätoiminnan laadullisina määreinä voidaan pitää yhteistyötä, ja omaehtoisuutta ^[2]. Nykyisenmuotoisen kylätoiminnan voi nähdä alkaneen jo 1970-luvun puolivälistä alkaen. Silloin alettiin perustaa nopeasti kylätoimikuntia eri puolille maata. Etenkin Suomen liittyminen Euroopan Unioniin 1995 muutti kylätoiminnan luonnetta, koska toiminnalle tarjoutui uusi mahdollisuus saada kehittämistyöhön rahallista tukea EU:n kautta. Tämän seurauksena lukuisat kylätoimikunnat alkoivat järjestäytyä yhdistysmuotoon. Samalla perinteinen suomalainen kylätoiminta sai kimmokkeen kehittyä entistä suunnitelmallisemmaksi. ^[2] ^[3] ^[4]

Kylätoimijat ja kylien kehittäminen

Pohjois-Pohjanmaalla on tällä hetkellä 324 kylätoimintaa harjoittavaa toimijaa. Suuri osa näistä on kyläyhdistyksiä, mutta toimintaa toteutetaan muillakin nimikkeillä. Joillakin kylillä toimintaa harjoittaa esimerkiksi nuorisoseura, maa- ja kotitalousseura tai vanhempainyhdistys. ^[5] ^[6] Koko maassa kylätoimijoita on noin 3 700, joten kyseessä on lukumäärältään merkittäväksi muotoutunut toiminta. ^[2]

Tänä päivänä kylien on mahdollista saada rahallista tukea hankkeisiin, joista onkin tullut merkittävä kehittämisen väline. Selvästi yleisin tukimuoto on Leader-tuki. Pohjois-Pohjanmaalla on viisi Leader-ryhmää, joilta voi saada rahoitusta kunkin alueen hankkeisiin. Leader-tuki on suosittua, koska sen hakemiselle on matala kynnys, toimihenkilöt ovat usein tuttuja ja Leaderilta saa neuvontaa jo hakemusta suunniteltaessa. ^[7] Maakunnan alueella on 92 kylää, jotka ovat toteuttaneet Leaderin tukemia hankkeita kahdella viimeisellä EU-ohjelmakaudella (2007–2013 ja 2014–2020). Osa kylistä on toteuttanut Leader-hankkeita molemmilla ohjelmakausilla. Muita rahoituslähteitä kylien hankkeissa ovat olleet kunnat, Kotiseutuliitto arvokkaiden rakennusten kunnostamishankkeissa ja ELY-keskus lähinnä ympäristöhankkeissa. ^[8]

Kylätoiminnan yhteistyökumppaneina kuntien merkitys on suuri. Kunnat jakavat vuosittain yleensä pientä avustusta järjestöille ja yhdistyksille, mutta kylätoiminnan kannalta on tärkeää ennen kaikkea se, että sillä on takanaan kunnan tuki. On suotavaa, että kunnassa tiedetään, mitä kylillä tehdään ja suunnitellaan, ja että vuoropuhelu kylien asukkaiden ja päättäjien välillä toimii. ^[9] Useissa kunnissa onkin nimetty kylille yhteyshenkilö, ja joissakin kunnissa toimii kyläneuvosto tai vastaava foorumi vuoropuhelun edistäjänä.

Useilla kylillä laaditaan kyläsuunnitelmia, jotka pyritään huomioimaan kuntien suunnitteluprosessissa. Kunnat voivat myös rahoittaa välillisesti tai suorastikin kylähankkeita tai auttaa kyliä muulla tavoin. Yhteydenpito kylien kanssa vaihtelee kunnittain, mikä voi asettaa eri kuntien kylätoiminnan eriarvoiseen asemaan. Kylän kehittämisen mahdollisuudet voivat vaihdella sen mukaan, missä kunnassa kylä sijaitsee. ^[10]

Investointi- ja kehittämishankkeilla hyvinvointia kyliin

KUVA 2. Talkootyöllä ja hanketuella on saatu kylälle luontopolku omien asukkaiden ja vierailijoiden virkistykseksi (kuva: Studio Tomi Aho, ©maaseutuverkosto)

Useilla kylillä on toteutettu hankkeita viime vuosien aikana, ja hanketoiminta on jo vakiintunut kehittämismuoto. Pohjois-Pohjanmaan 92 kylällä toteutetuista Leaderien tukemista hankkeista suuri osa on ollut investointihankkeita, joissa on korjaamalla, remontoimalla tai rakentamalla pyritty saamaan aikaan uusia mahdollisuuksia kylätoiminnalle. Yleisimpiä investointihankkeita ovat olleet kylätalon tai muun kokoontumistilan parantaminen ja lähiliikuntapaikkahankkeet. Hankkeiden budjetit vaihtelevat: Suurimpien hankkeiden budjetit ovat olleet yli 100 000 euroa. Tyypillinen hankebudjetti on kuitenkin alle 30 000 euroa. Suurimmat hankkeet vaativat paikallisyhteisöiltä osaamista, uskallusta ja vahvaa sitoutumista jo talkootoimintaan. [\[3\]](#) [\[6\]](#) [\[8\]](#)

Talkootyön merkitys nouseekin tärkeään asemaan etenkin investointihankkeissa. Kun hankkeelle myönnetään rahoitusta Leaderin kautta, vaaditaan tuen saajalta omarahoitusta, jonka osuus kokonaissummasta vaihtelee hankkeittain. Hankkeessa tehtävillä talkootyötunneilla voidaan kattaa omarahoitusosuutta. Rahoittaja on määrittänyt talkootyölle tarkan tuntihinnan. [\[7\]](#)

Toinen hankemuoto on kehittämishanke, joita on toteutettu paljon myös Pohjois-Pohjanmaan kylissä. Toisinaan kehittämishankkeella on tuettu investointihanketta. Kun on aloitettu esimerkiksi uuden tilan rakentaminen tai vanhan remontointi kehittämishankkeella, samalla on kehitetty uudenlaista toimintaa tai käyttöä, jotta se palvelisi yhteisöä mahdollisimman hyvin. [\[8\]](#) Kylillä, joissa osaaminen on vahvaa, on kehittämishankkeilla haettu esimerkiksi uudenlaisia palvelujen muotoja ja otettu vastuuta palvelujen tuottamisesta julkisten palvelujen vetäytyttyä kylältä. Hyvä esimerkki vahvasta osaamisesta on raahelainen Alpuan kylä, jossa on perustettu osuuskunta tuottamaan palveluja ja luomaan työpaikkoja asukkaille. [\[11\]](#)

Onnistumisen kokemus vahvistaa osaamista yhteisössä ja rohkaisee uusiin haasteisiin [\[3\]](#). Rohkaistumista saadaan omista onnistuneista hankkeista, mutta myös naapurikylien saavutuksista. Esimerkkinä voisi mainita, että kylien suosimiin lähiliikuntapaikkahankkeisiin on Pohjois-Pohjanmaalla käytetty vuosina 2014–2020 noin 5,2 miljoonaa euroa ja toteutettu yli 80 erilaista lähiliikuntapaikkaa. [\[6\]](#)

Aktiivisuus kylillä vaihtelee

Kaikki kylien aktiivisuus ja toiminnallisuus eivät suinkaan näy hanketoimintana. Pohjois-Pohjanmaallakin on lukuisia kyliä, joilla ei ole toteutettu ainuttakaan ulkopuolelta tuettua hanketta, mutta silti ne näyttävät nettisivujensa perusteella elinvoimaisilta, viihtyisiltä ja aktiivisilta. Näissä kylissä on saatettu vaikkapa järjestää

varainkeruutapahtumia pienimuotoisten tilaisuuksien tai investointien rahoittamiseksi. Jos ulkopuolista tukea ei haeta, tällainen aktiivisuus näkyy vain satunnaisesti ulospäin. [\[3\]](#) [\[12\]](#)

Toiminta voi olla ilman hankerahoitustakin suunnitelmallista - vaikkapa erilaisten tilaisuuksien ja yhteishenkeä kohottavien tapahtumien säännöllistä järjestämistä. Kyläsuunnitelmat ovat hyvä väline viettäessä viestiä päivänpolttavista asioista kuntaan, joka on kylien tärkeä yhteistyökumppani. [\[10\]](#)

Kaikki kylät eivät kuitenkaan toimi aktiivisesti. Se voi olla tietoinen valinta, vaikkapa hengenveto vilkkaan toiminnan jälkeen. Se voi myös johtua vetäjien ja vastuunottajien puuttumisesta tai ikääntymisestä. Kylätoiminta, niin kuin kaikki vapaaehtoistoiminta vaatii ihmisiä, joilla on halu, uskallus ja motivaatio kantaa vastuuta ja viedä asioita eteenpäin. [\[10\]](#) [\[11\]](#)

Vaikuttavuutta tavoittelemassa

Hankkeita rahoittaessaan rahoittaja edellyttää hankesuunnitelmaa, jossa pitää pystyä esittämään hankkeen tavoitteet, käytettävissä olevat resurssit ja rahoitustarve. Lisäksi määritellään toimenpiteet, joilla hankkeiden tavoitteisiin päästään eli saadaan aikaan tuloksia ja niiden avulla vaikutuksia, pysyviä muutoksia lähtötilanteeseen. Vaikutusten kautta voidaan päästä pitempikestoiseen vaikuttavuuteen, joka voi hyödyttää lopulta koko yhteiskuntaa. [\[7\]](#) [\[12\]](#)

Vaikuttavuuden merkitys terminä on noussut keskeiseksi organisaatioiden julkaisuissa ja asiantuntijoiden puheissa. Vaikuttavuudella halutaan osoittaa, että tehty toiminta on tärkeää, sillä on kestävyyttä ja sitä halutaan tukea. Usein vaikuttavuus näkyy viiveellä vasta muutaman vuoden kuluttua hankkeen päättymisestä. Siksi vaikuttavuuden arviointi on haasteellista. [\[12\]](#) [\[13\]](#)

Ongelma etenkin kylien hanketoiminnan vaikuttavuutta arvioitaessa on lisäksi se, että kylähankkeiden tulokset, kyläyhteisössä tapahtuneet muutokset ja vaikutukset eivät useinkaan ole määrällisesti mitattavia. Ne voivat olla kokemuksia, tunteita, ajatuksia ja niiden muuttumista, osallisuutta, yhteisöllisyyttä, elämänlaadun parantumista, intoa ja uskoa. [\[13\]](#)

Kylien hanketoiminnassa täytyy huomioida, että pienikin hanke on suuri tekijöilleen ja vaikuttavuutta olisi arvioitava suhteessa kokonaisuuteen, kuten kylän kokoon ja voimavaroihin. Hankkeilla pyritään saamaan aikaan myönteistä muutosta ihmisten hyvinvoinnissa. Muutoksilla taas on vaikutusta siihen, mitä toiminta tulevaisuudessa on. Onnistunut toiminta ja myönteiset muutokset kannustavat jatkamaan kehittämistä ja ylläpitävät aktiivista kylätoimintaa. Vaikuttavuutta on se, kuinka hyvin ja pysyvästi toiminnalla onnistutaan saavuttamaan toivotut tulokset.

Lopuksi

Kylätoiminta on omaleimainen osa vapaaehtoistyötä. Sitä luonnehtii paikkasidonnaisuus ja tavoitteiden moninaisuus käsittäen käytännössä koko elämän kirjon. Suunnitelmallisuus ja järjestäytyminen ovat tulleet entistä vahvemmin mukaan perinteiseen kylätoimintaan. Se on voinut johtaa myös kylätoimijoiden eriytymiseen. Osa kyläläisistä haluaa toteuttaa mieluummin vapaa- ja pienimuotoista toimintaa. Toiset puolestaan haluavat kehittää suunnitelmallisesti ja organisoidusti yhteisön hyvinvointia isolla volyyymillä käyttäen hankerahoitusta. [\[3\]](#) [\[10\]](#)

Kylähankkeilla pyritään saamaan myönteisiä ja pysyviä tuloksia. Mikäli tulokset koetaan puutteellisiksi tai ne jäävät vain väliaikaisiksi, kylätoiminta voi aiheuttaa pettymyksiä tai jopa turhautumista. Nykyistä, huonoksi koettua tilaa voidaan herkästi verrata "vanhoihin hyviin aikoihin". [\[10\]](#) Vaikuttavuus, jota kehittämisellä saadaan aikaan, luo uskoa ja luottamusta omiin vaikuttamisen mahdollisuuksiin. Osaamista vahvistamalla luottamus tasoittaa tietä kohti uusia haasteita.

Maaseudun merkitys ja arvo vahvistuvat tulevaisuudessa. Tästä ovat osoituksena koronakevään 2020 tapahtumat ihmisten pyrkiessä maaseudun rauhaan ja turvaan. [\[14\]](#) Yhtenä kylien merkittävänä voimavarana voisivat olla loma-asukkaat, jotka enemmän kuin tuplaavat joidenkin kylien väkimäärän loma-aikoina. Heissä on paljon potentiaalia myös avuksi kehittämistyöhön. Oman lukunsa muodostaa professori **Pertti Rannikon** nimittämä "maaseudun näkymätön väestö". Se koostuu kylillä säännöllisesti vierailevista kävijöistä kuten retkeilijöistä, metsästäjistä ja kalastajista. Ulkomaalaiset marjanpoimijat ovat jo muutamissa paikoissa vakiintuneet kylien kausiväestöksi. Tämä "näkymätön väestö" tarvitsee muun muassa majoituspalveluja, jotka voivat tuoda tuloja kylille. Palvelujen kysynnän ohella tällä väestöllä voisi olla myös oma roolinsa kylän kehittämisessä. [\[15\]](#)

Lähteet

1. ^^{ab}Kumpulainen, K. 2018. Kylät tulevaisuuden paikallisyhteisöinä. Maaseudun uusi aika 26 (2–3), 55–65. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://www.mua-lehti.fi/wp-content/uploads/2018/10/kumpulainen.pdf>
2. ^^{abcd}Hyyryläinen, T., Katajamäki, H., Piispanen, S., Pykkänen, P. & Rouhiainen, V. 2011. Kylätoiminnan tila 2010. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Julkaisuja 22. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://hdl.handle.net/10138/225324>
3. ^^{abcde}Hyyryläinen, T. 2000. Kylätoiminnan perinne sosiaalisena pääomana. Teoksessa T. Hyyryläinen & P. Rannikko (toim.) Eurooppalaistuva maaseutupolitiikka. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino, 109–119.
4. ^^{ab}Rouhiainen, V. 2014. Kylätoiminnan tila maaseututyypeittäin ja maakunnittain. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti, Raportteja 122. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://hdl.handle.net/10138/229342>
5. ^^{ab}Pohjois-Pohjanmaan kylät ry. Kylät seutukunnittain. Hakupäivä 8.10.2020.
<https://www.ppkylat.fi/seutukunnat-ja-kylat/>
6. ^^{abc}Maaseutu.fi. Hankerekisteri. Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelmasta 2014–2020 rahoitetut kehittämishankkeet sekä yritystuet. Hakupäivä 6.10.2020.
<https://tietopalvelu.ruokavirasto.fi/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=Published...>
7. ^^{abc}Rannanpää, S., Pyykkönen, S., Heikkinen, B., Koivisto, A., Ranta, T., Pykkänen, P. & Hyyryläinen, T. 2020. Leader-toimintatavan arviointi. Maaseutuohjelma 2014–2020. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 1. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-366-020-5>
8. ^^{abc}Popleader.fi. Pohjois-Pohjanmaan Leader-ryhmien yhteiset sivut. Hakupäivä 6.10.2020.
<https://www.popleader.fi/fi/hankerekisteri>
9. ^^{ab}Nieminen, K. 2010. Kyläparlamentit osallistumisen ja suoran vaikuttamisen kanavana. REDEC Kajaani. Working Papers 73. Hakupäivä 12.10.2020.
<https://bin.yhdistysavain.fi/1600824/PEkymBISNGaTrF2FIyrA0SKJND...>
10. ^^{abcde}Nieminen, K. 2011. Kyläsuunnitelmat osana kehittämistyön arkea. REDEC Kajaani. Working Papers 76. Oulun yliopistopaino.
11. ^^{ab}Virkkula, O., Aro, P., Karlström, J. & Mikkonen, I. 2018. Kyläyhteisöt turvaamaan palveluita ja elinvoimaa maaseutualueille. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut. ePooki 16. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe201802263584>
12. ^^{abc}Virkkula, O., Kontio, H., Nieminen, K. & Välijärvi, S. 2020. Vaikuttavuuden todentaminen maaseudun kehittämisessä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 52. Hakupäivä 6.10.2020.
<http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020060440658>
13. ^^{ab}Tykkyläinen, S., Vehmasto, E., Lipponen, M. & Lilja, T. 2020. Hyvinvointipalveluiden vaikuttavuusvalmennus, sähköinen työkirja. Luonnonvarakeskus. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 4. Hakupäivä 8.10.2020.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-900-2>
14. ^^{ab}Kotavaara, O., Lehtonen, O. & Huovari, J. 2020. Paikkatiedosta tukea yhteiskunnan avaamiseen ja kohdennettuihin toimiin koronan rajoittamiseksi. Blogikirjoitus. Oulun yliopisto. Hakupäivä 12.10.2020.
<https://www oulu.fi/blogs/node/203622>
15. ^^{ab}Rannikko, P. 2014. Maaseudun näkymätön väestö. Maaseudun uusi aika 2, 34–43. Hakupäivä 6.10.2020.
http://www.mua-lehti.fi/arkisto/MUA_2014_2.pdf

Metatiedot

Nimeke: Kylien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla nousee paikallisuudesta

Tekijä: Nieminen Kalle; Välijärvi Satu; Virkkula Outi

Aihe, asiasanat: kehittäminen, kylät, kyläyhteisöt, maaseutu, maaseutuyhteisöt, paikallisyhteisöt, projektit, vaikuttavuus

Tiivistelmä: Artikkelin tarkoituksena on välittää vapaaehtoisesta toiminnasta kiinnostuneille lukijoille poikkieleikkausta paikallisyhteisöjen kehittämistyöstä Pohjois-Pohjanmaalla. Kylien toiminta on kiinnostavaa sen ominaispiirteiden vuoksi, mutta myös siksi, että merkittävä osa Pohjois-Pohjanmaata on maaseutua. Sen rooli

korostuu monissa maakunnan kunnissa.

Aineisto koostuu suurelta osin hankerekistereistä kootusta ja muokatusta tiedosta Pohjois-Pohjanmaalla. Sitä on täydennetty kuntien ja kylien nettisivujen avulla. Kaiken taustalla on aihepiiriin liittyvän ajankohtaisen valtakunnallisen tutkimustyön keskeisimmät tulokset, jotka ohjaavat artikkelin kulkua ja kerrontaa.

EU-rahoitteiset hankkeet ovat vakiinnuttaneet asemansa kylien kehittämisessä. Erityisen paljon käytetään Leader-ryhmien kautta haettua rahoitusta. Hankkeiden ja niiden toteuttajien määrä kasvaa jatkuvasti ja lähestyy Pohjois-Pohjanmaalla jo 100 hankkeen rajaa. Kooltaan hankkeet vaihtelevat paljon ja suurimmat niistä ylittävät 100 000 euron rajan. Suurimpien hankkeiden toteutus vaatii kyliltä paitsi osaamista, myös uskallusta ja ennen kaikkea vahvaa sitoutumista.

Hankkeilla, kuten muullakin kylätoiminnalla, pyritään pysyviin tuloksiin. Myönteiset, pysyvät tulokset vaikuttavat hyvinvointiin. Pysyvät vaikutukset voivat johtaa vaikuttavuuteen, jolla on myös laajempi yhteiskunnallinen merkitys.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-12-02

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020120198828>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Nieminen, K., Välijärvi, S. & Virkkula, O. 2020. Kylien kehittäminen Pohjois-Pohjanmaalla nousee paikallisuudesta. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 96. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020120198828>.